

Ο οικισμός της Κεφάλας βρίσκεται σε ένα βραχώδες ακρωτήριο, στο βόρειο τμήμα της νήσου Κέας, και είναι ο μοναδικός υπαίθριος οικισμός στον οποίο αντιπροσωπεύεται πλήρως η Τελική Νεολιθική στις Κυκλάδες. Η ομοιότητα των πολιτιστικών στοιχείων της Κεφάλας με αντίστοιχων από οικισμούς της Αττικής και της Αίγινας οδήγησαν τους ερευνητές στον χαρακτηρισμό ενός μέρους της μακράς Τελικής Νεολιθικής στη νότιο Ελλάδα με τον όρο Αττικής-Κεφάλας.

Οι ανασκαφές στην Κεφάλα (1960-1966, 1973) αποκάλυψαν έναν οικισμό με μικρά ορθογώνια λιθόκτιστα κτίρια, πολύ κοντά το ένα στο άλλο. Η νεολιθική κοινότητα της Κεφάλας αριθμεί 45-80 κατοίκους και έχει γεωργοκτηνοτροφικό χαρακτήρα. Τα δημητριακά, τα αιγοπρόβατα, τα βοοειδή, οι χοίροι αλλά και τα ψάρια αποτελούν τα αποκλειστικά είδη διατροφής. Η κεραμική, η υφαντική και ψαθοπλεκτική (αποτυπώματα σε βάσεις αγγείων) καθώς και η κατασκευή εργαλείων από οψιανό της Μήλου και θαυμάσιων μαρμάρινων αγγείων συγκαταλέγονται στις παραγωγικές δραστηριότητες των κατοίκων της Κεφάλας. Αξιοσημείωτη είναι η επιτόπια άσκηση μεταλλοτεχνίας, η οποία τεκμηριώνεται από θραύσματα πήλινων χυτηρίων χαλκού και χάλκινα αντικείμενα, όπως βελόνες και εργαλεία. Εκτιμάται ότι ο χαλκός που χρησιμοποιείται στην Κεφάλα προέρχεται από το Λαύριο της ανατολικής Αττικής.

Στην πλαγιά του ακρωτηρίου λίγο χαμηλότερα από τον οικισμό, βρίσκεται το νεκροταφείο, το οποίο απλώνεται σε δύο σε δύο διαφορετικά επίπεδα (άνδρα). Περιλαμβάνει 40 κυκλικούς ή και ορθογώνιους τάφους, σκαμμένους στο έδαφος. Τα τοιχώματά τους κτίζονται με πέτρες, ενώ το ανοικτό τμήμα τους σφραγίζεται με πλάκες σχιστόλιθου. Ανάμεσα στους τάφους υπάρχουν πρόχειρα διαχωριστικά τοιχάρια. Υπολογίζεται ότι στο νεκροταφείο αυτό ετάφησαν τουλάχιστον 65 νεκροί, ανάμεσά τους παιδιά και νήπια, και ότι ήταν σε χρήση περίπου 60-150 χρόνια.

Ο οικισμός στην Κεφάλα Κέας εγκαταλείπεται ξαφνικά από άγνωστη αιτία και πιθανολογείται ότι μεταφέρεται στη θέση Παούρα της Κέας.